

RİSK/TEHDİT ALGI BİLGİSİ PLATFORMLARI -2

Krizlerin vuku bulmadan önce yönetilmesi(managing crises before they happen MCBTH¹)

Tehdit sinyallerini algılayıp işleyemeyen dolayısıyla değerlendirememiş ve de kriz ortamının sığına sürüklenmiş organizasyonların krizleri yaşaması kaçınılmaz olacaktır. "**MCBTH**" e göre; genelde tüm insan kaynaklı krizlerin iki önemli sonuç algısı bulunduğu belirtilmektedir. Bunlar; ya bir kurban olarak *mağdur* ya da *müsebbip* konumu ile suçlu - kusurlu kötü karakter algılarıdır. Bir defa, öncesinde önlenemeyen kriz ortamında; hazırsızlığın faturası çıkarılıp, kusurlu-kötü algısına dair etiketlendirme yapıldığında, imkansız olmamasına rağmen bunu çıkarıp atabilmek fevkalade güç olduğu belirtilmektedir.

Düşünelim ki; bir krizin risk ve tehdit sinyalleri sürekli var ama bu sinyalleri algılayacak, anında bulgulaştırıp sunabilecek bir teknolojik algı platformu yok. Veya bu platform var ancak yine de bunun gerekleri insan kaynaklı ihmallerle yapılmamakta. Gereken müdahaleler anında olamamasından bu defa tehdit kaynaklı sinyallerin derlenmesi işlevsizleşecektir. Çağın bu tür kazanımlarını kullanmamak veya gereklerini yerine getirmemek bilgi toplumu içinde dahi olsa, matbaayı geciktirmek zihniyetinden ne farkı var? Aradaki fark bu geciktirmenin hesabını sormak durumunda olan mağdurların; bugün bu mağduriyetlerine neden olanlardan hesap soracak, demokratik hukuksal pek çok araçlara sahip olmalarıdır.

Risk/tehdit algı bilgisi platformları sayesinde krizlerde faturanın çıkarılacağı muhataplar için mağdur mu?, Yoksa kusurlu mu? Hatta kasıtlı, kusurlu üstelik bir hain mi? Bulgu ve göstergelerden kaçış yolu olamamaktadır. Çünkü krizlerde mağdur rolünde olunulan şanslı bir vakada bile, bunun hem madur, hemde aynı zamanda kötü, kusurlu karaktere hatta hayınlık düzeyine dönüşmesi oldukça kolay görülmekte ve ayırt edilmesi zorlaşmaktadır. İstisnasız tüm vakalarda algılar eşitlense de, krizde kişilerin ve örgütlerin çoğunluğu, zaman ilerledikçe kusur veya ihmalden dolayı kötü role eğilimli olacakları ifade edilmektedir. Keza toplum gözünde krizler karşısında; az bir çaba göstermek, ihmali olmak, dahası bunu bile bile kasten yapmış olmak algısı; cezalandırılması istenen hain damgasına veya kötü kişi algılamasına neden olabilmektedir. Ancak her şeye rağmen krizin sığında gayret sarf etmek, karşıt olarak, sürekli devam eden çabaları sürdürmek, mağdur veya iyi adam algısını sağlayabilmektedir. Bu şekilde sürekli devam eden çabaların sürdürülmesi, suçlu değil; mağdur olarak algılamayı, temin edebilmektedir. Dahası krizi önceden yönetemeyerek sonuçlarına sebep olanlar, bir defa kötü olarak damgalanıldığında, bu etiketi söküp atmak için yapılabilecekler fazlasıyla önem kazanmaktadır. Bu hiç de kolay bir şey değildir. Bedeli ağır olmaktadır.

Bir krize dahil *kurbanın* temel tanımı; kasıtlı veya kasıtsız zarar verilmiş kişi veya organizasyon kabul edilmektedir. Bir kurbanın da kasıtsız ve bilmeden bir başka kişiye zarara sebebiyet verebileceği de bilinmektedir. Dahası bir kurbanın potansiyel kusurlu olabileceği de kabul edilmektedir. İnsanların, organizasyonların yaptıklarıyla ve yapmadıklarıyla toplumda kriz nedeniyle bir algı oluşmaktadır. Krizin faturasının çıkarıldığı

¹ Managing Crises Before They Happen.(MITROFF)

müsebbip konumlarıyla suçlananlar için "Yalancılar" ve "lanetli Yalancılar" ile "kötüler" ve "lanetli kötüler" arasında genel anlam farklılıkları bulunmaktadır. Kötü kişiler kasten başkalarına zarara neden olanlar şeklinde görülmektedir. Büyük acı ve felaketlere sebep olabilecek afetler için ihmali görülen ve suçlanacak Lanetlenen Kötüler'e işaret edilmektedir.. Bunlar bile bile bir başkasına zarara neden olup sonrasında yaptıkları ve yapmadıkları işler için üstlenmek durumunda oldukları sorumluluklarından kaçanlar olarak bilinmektedir. **Öz eleştirisini yaparak "pişman olmuş olanlar"**; hareketlerinin tüm sorumluluğunu kabul ederek ve de durumu düzeltmeye söz vererek, asla tekrarlamayacaklarını teyit ettiklerinde, sonuna kadar sözlerinin arkasında durdukları ifade edilmektedir. Bunlar için tehdit/risk algı platformlarından gelebilecek sinyaller kıymetli olacaktır.

Toplumun vicdanında beddua alan ve lanetli kötüler olarak görülenler ise mütemadiyen kesin savunma pozisyonunda veya inkara angaje oldukları belirtilmektedir. Bu nedenle de zincirleme krizlere yol açarlar. Böylelerine fırsat vermemek, onların kriz öncesi bertaraf edilmesi için de alınabilecek önlemlerin başında, insani davranışları sınırlayan ve mutlak yönlendirme kapasitesiyle giderek daha fazla öğrenen makinaların, devreye alınmasıdır.

Bir krizin, felaketin ortaya çıkmasını önceden engellememiş veya önceden hazırlığını yapmamış müsebbipler için en kasıtlı olarak görülen kötüler; *hayin* karakterler "*beddualı lanetli kötü*"ler olarak sorumluluklarını tam bir inkar içinde oldukları, aynı zamanda gerçek kriz kurbanlarına benzer biçimde davrandıkları, kendi davranış sorumluluğundaki ihmalleri kabul etmedikleri ifade edilmektedir.

DEĞERLENDİRME

Bu tefriklerin yapılabilmesi önemlidir. Çözüm öğrenen makinalarda ve tehdit/risk algı platformlarını kurmada ve bunların yönetimini yapabilecek insan kapasitesini yetiştirmeden var olanlarının değerini bilmekten geçiyor. Bilgi toplumu olmak böyle bir şey. Sinyalleri büyük veri içinden ayıklayıp işleyebilmek, tehditleri önceden bertaraf edebilmek, krizlerde de müsebbipleri tekrarlanan yeni krizleri önlemek için tefrik edebilmektir.

Lütfi ALTUN

KENTSEL RİSK YÖNETİMİ